

té cap solidesa, puix que *Berrós* ha dominat sobre *Barraonse*; i és *Músser* (poble 28 k. dret a l'E. de Gramós) la forma moderna del *Munciar* de l'Acte de 839 i d'algun doc. poc posterior; provinent de MÚNTZIAR que entenem format del bc. *muno* 'turó' (veg. l'art. *bony*⁵ del *DECat*, i *moño* del *DECH*), amb -TZI (l'element paral·lel al del grup que entra en BERRA-UN-TZE etc.) junt la terminació àtona ibero-basca -AR, que es repeteix en l'immediat *Arànsar* (ARANTZ-AR).

Igual que en *Gramós* i *Berrós* (venint de -UNTZE)¹⁰ tenim en *Músser* (MUNTZIAR) la reducció de UNTZ a *uss*, però és manté la *ú*, sense passar a *o*, a causa de la *í* següent en MUNTZIAR (> *Músser*); i en un nom afí: *Les Mussoles*, grans afraus de la Vall de Boí < MUNTZI-OLA, amb *ola* 'cabana' (*TVBoí* II, 8); aquí, com en *G(a)ramós* s'hi ajuntava l'acció dissimilatòria de l'altra nasal, que en *Alins* etc. no hi és.

En el cas de *Gramós*, per damunt de tot, degué actuar l'etim. pop.: *Garamo(n)s* esdevenia comprensible a la gent catalanesca si perdia la *n* i la primera *a*, esdevenint una espècie de derivat de *gram* 'loc del gram'.

¿Quina seria la derivació verdadera i el sentit originari? Potser ho podem unir amb el mot local *garma*. *garmo* 'estimball' (*DECH* III, 99). Aquest, però, no té arrel basca, essent cosa d'Astúries-Santander (només amb un rebrot a l'alt Aragó, vall d'Ordesa), lluny de les zones de toponímia netament bascoide. Com que tampoc explicaria -ram- (no -arm), em decanto per suposar GARAMUN-TZI 'el turó de dalt', de *Compost* paral·lel amb el mateix MUN-TZI de *Músser* i de *Les Mussoles*, combinat amb el bc. *gara(i)* 'a dalt'. És en efecte la situació de *Gramós*: 'allí damunt', que amb aquests mots me l'assenyalaven, quan m'hi acostava des del Pla de St. Tirs i la Parròquia d'Hortó.³⁵

Hi ha un NL notablement coincident a l'Aude: *Garamons*, ja antic, cap a la part NO. del dept., ja acostant-se a la Garona i límit gascó, agre. a Belpech, distr. de Carcassona; en un doc. de 1781 presenta una contracció semblant a la forma del NL cat.: *Les Gramons*⁴⁰ (Sabarthès, *Di. Top. Aude*).

Ja Urtel (*Sitzungsberichte der preussischen Akad.* 1916, p. 517) li veu una etimologia semblant: traducció parcial de GARA-MENDI («hoher Berg») amb el bc. *mendi* reemplaçat (diu ell) pel seu equivalent MONTE o MONTES; sense conèixer el nostre *Gramós*, en el qual MONT- no és possible, vista la grafia antiga -onse, i el resultat -mós actual. Si a l'Aude també ho hem de rectificar en -MUN-TZI ho podem deixar en laire.² De tota manera, són etimologies, en l'essencial, quasi idèntiques; pel cap baix, estretament paral·leles. Com és ben sabut *Gara-* és la forma que revesteix el bc. comú *garai* 'a dalt', en els compostos i derivats (*Garate*, *Garibai* etc.).

¹ Aquest pot ser deriv. de *gorri* 'vermell', per ex.⁵⁵ com adj. atenuador a la manera de *grisenc* o *blavís*, o sigui 'espluga o cova rogenca'? — ² Sembla que CCandi ha trobat un *Garmon* com a NP en un doc. de 1247 d'arxiu vigatà (*Misc. Hi. Cat.* II, 321), però relatiu a Alsamora. Va amb el *Gramons* de ⁶⁰

l'Aude? O amb *Gramós*? Més aviat NP germànic GARI-MUND.

Gramuntell, V. *Agramunt*

La GRANADA

Municipi de l'Alt Penedès, situat a la plana a N. de Vilafranca.

PRON. MOD.: *la granáda*, oït per J. M. de Casacuberta a Sant Sadurní i a Ordal (c. 1920).

DOC. ANT. 1005: «in locum Penites --- ipsam nostram turrem *granatam*» (Mas, *NHBna.* x, 103); 1009: *ipsa Granada* (Mas, ix, 125); 1013: *ipsa Granata* (ibid., ix, 142); 1111: *Granadam* (ibid., v, 141); 1133: *ipsa Granata* --- *villa Granate* (Miret, *TemplH.*, 33); 1174: *Granate* (Kehr, *Papsturk.*, 454). La *Turris Granata* de l'any 1005 podia ser una torre vella emprada com a graner.

HOMÒNIMS I DERIVATS. *Comellar de Sa Granada*, en el terme de Campanet (Mallorca).

Granada de Baix i *Granada de Dalt*, sengles partides en el terme d'Es Migjorn Gran (Menorca) (XLIV, 21.16; Mapa Mascaró 7D1) i de *La Granada*, partida del terme de Sant Rafel de Forca (Eivissa).

Amb -t- mossàrab: *La Granada*, partida de Tavernes de Valldigna (xxxii, 174.7).

En diminutiu:

LA GRANADELLA, municipi de les Garrigues, al Sud de la comarca.

PRON. MOD.: *la granadéla*, oït a Maials, la Granadella i Bovera per Casacuberta (c. 1920) i a Cervià per JCor. (1934).

MENCIO ANT. 1359: *Granadella* (CoDoACA XII, 21).

La Granadella, masia i antic terme del municipi de Tortosa, entre Camarles i les Cases d'En Roig.

PRON. MOD.: *la granadéla*, oït a Tortosa per JCor. (1935).

MENCIO ANT. 1181: *lo castell de Granadella* (Miret, *TemplH.*, 307, n. 2).

La Granadella, veïnat del municipi de Xàbia (Mq. de Dénia), situat a la costa, entre el Cap de la Nau i Moraira.

ETIM. Són el fem. de *granat*, -ada (*DECat* IV, 59b-211), sigui en les accs. més conegudes 'que ha fet gra' o en les translaticis com 'gros, crescut'. J. F. C.

GRANERA

Poble del Vallès Oriental, al límit amb el Moianès.

PRON. MOD.: *granérra*, oït a Moia per Casac. (c. 1920) i *garnérra*, oït per JCor. l'any 1924 a les masies els Plans i el Salamó, entre Granera i Sant Feliu de Codines.

MENCIONS ANT. 983: *Granaria* (Mas, *NHBna.* IV, 92); 1023 (*MarcaH.*, 1037); 1049: *Granera* (BABL